

**Inventariserend Veldonderzoek -
verkennende fase**

**Zwarteland -
Zieneschstraat,
Haaksbergen, gemeente
Haaksbergen (OV).**

**LAAGLAND
ARCHEOLOGIE**

april 2024

Versie 2 (definitief)

In opdracht van:
BJZ.nu

Colofon

v3.2

Laagland Archeologie Rapport 1316

Inventariserend Veldonderzoek - verkennende fase Zwarteland -
Zieneschstraat te Haaksbergen, gemeente Haaksbergen (OV)

Auteur: Jeroen Wijnen

In opdracht van: BJZ.nu

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: definitief

Controle: Erwin Brouwer

Redactie: Erwin Brouwer

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie BV
Virulyweg 21F-G
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 75251876

© Laagland Archeologie BV, Almelo, april 2024

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in februari 2024 een Inventariserend Veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Zwarteland - Zieneschstraat te Haaksbergen. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure rondom de nieuwbouw van woningen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform het protocol SIKB KNA 4003.

Op basis van het voorgaande bureauonderzoek ligt het plangebied op een grote dekzandwieling. Vermoedelijk is een podzolbodem aanwezig in de top van de natuurlijke ondergrond. Daarbovenop is een plaggendek aanwezig. Op oude kaarten komen geen boerenerven voor in de omgeving van het plangebied. In de omgeving zijn geen archeologische vondsten bekend. Het plangebied is in de loop van de afgelopen eeuw bebouwd geraakt.

In het plangebied zijn resten vanaf het Midden-Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen te verwachten (hoge trefkans). Daarnaast kunnen resten uit de Nieuwe Tijd worden verwacht; dat gaat dan hoofdzakelijk om sporen van perceelinrichting, esgreppels en dergelijke. De aanwezige en vroegere bebouwing heeft waarschijnlijk tot bodemverstoring geleid. Omvang en diepte van deze bodemverstoring is in dit stadium niet bekend. Om die redenen is toen een Inventariserend Veldonderzoek – verkennende fase geadviseerd.

Het uitgevoerde verkennende booronderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen en zonodig aan te vullen. Hiertoe zijn verspreid over het toegankelijke deel van het plangebied verkennende boringen gezet. In dit stadium is verkennend booronderzoek de meest efficiënte onderzoekswijze om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen.

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de bodem, afgezien de bovenste 50 à 70 cm in de humeuze bovenlaag, onverstoord is. Het overgrote deel van het plangebied lag echter oorspronkelijk in een landschap dat niet erg geschikt was voor bewoning omdat het daarvoor te nat was. Archeologische resten zijn niet uit te sluiten binnen het plangebied (off-site resten), maar nederzettingen zijn vrijwel uit te sluiten. Het archeologisch belang is laag.

Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven.

Dit advies is overgenomen door de bevoegde overheid, de gemeente Haaksbergen. De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, dr. O. Satijn.

Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, of resten waarvan redelijkerwijze kan worden vermoed dat het om archeologische resten gaat, dan geldt op grond van de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, www.cultureelerfgoed.nl).

Samenvatting	3
1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding onderzoek	5
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	5
1.3 Administratieve gegevens	6
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	8
1.5 Geplande verstoring	9
1.6 Gemeentelijk beleid	9
1.7 Onderzoeksdoel	9
2 Voorgaand onderzoek	11
3 Veldonderzoek	12
3.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	12
3.2 Resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	12
3.3 Resultaten: archeologie	13
4 Conclusie en verwachting	14
5 Selectieadvies	15
literatuur	16
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	17
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	18
BIJLAGE 3 Niet-toegankelijke delen voor veldonderzoek	19
BIJLAGE 4 Gemeentelijke archeologische beleidskaart	20
BIJLAGE 5 Boorpuntenkaart veldonderzoek	21
BIJLAGE 6 Boorstaten	22
BIJLAGE 7 Verklarende woordenlijst	26

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande bouw van nieuwe woningen aan de Zwarteland - Zieneschstraat te Haaksbergen, gemeente Haaksbergen (OV). De gemeente Haaksbergen heeft een eigen archeologiebeleid. Op basis van het Omgevingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten. De opdrachtgever beoogt met het onderzoek de gemeentelijke paraaf te krijgen voor het onderdeel archeologie. Aanvullende wensen zijn niet kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Zwarteland - Zieneschstraat in Haaksbergen, gemeente Haaksbergen (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied. Bron: pdok.nl

Het plangebied heeft een omvang van circa 1,9 ha. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Haaksbergen
Plaats	Haaksbergen
Beheerder/eigenaar grond	-
Toponiem	Zwarteland - Zieneschstraat
Kadastrale perceelnummer(s) ¹	HBG01-K-597, 5527, 5528, 5231 t/m 5236, 6402, 6403, 7028, 7029, 7054 t/m 7107, 7303
Laagland Archeologie projectnummer	HAZW241
Datum conceptrapportage	18-3-2024
Datum definitief rapport	8-4-2024
XY-coördinaten	246815/464125
	246775/464000

¹ kadastralekaart.com

Inventariserend Veldonderzoek - verkennende fase Zwarteland - Zieneschstraat te
Haaksbergen, gemeente Haaksbergen, Overijssel

	246975/463995
	246895/463960
Kaartblad ²	34E
Oppervlakte/lengte Plangebied	circa 1,9 ha
Datering	Neolithicum - Late Middeleeuwen
Complextype	bewoning (inclusief verdediging)
Onderzoeksmeldingsnr	5508481100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Inventariserend Veldonderzoek - verkennende fase
Datum begin veldonderzoek	1-3-2024
Datum eind veldonderzoek	1-3-2024
Opdrachtgever	BJZ.nu
Goedkeuring bevoegde overheid	8-4-2024
Bevoegde overheid	gemeente Haaksbergen
Adviseur namens bevoegde overheid	Dr. O. Satijn
Beheer documentatie	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel E-depot voor de Nederlandse archeologie Archief Laagland archeologie BV
Uitvoerder	Laagland Archeologie BV Virulyweg 21F-G 7602 RG Almelo 06 40 61 85 50
Projectleider/opsteller onderzoek	Jeroen Wijnen jeroen.wijnen@laaglandarcheologie.nl

Tabel 1. Objectgegevens.

² www.imergis.nl/htm/opentopo800.htm

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied is momenteel grotendeels bebouwd (woonwijk). Het terrein bevat voor zover bekend geen kelders of andere ondergrondse kunstwerken en er zijn geen historisch waardevolle bouwwerken in het plangebied aanwezig.³

Er zijn nieuwbouwwoningen voorzien. In dit stadium is de exacte invulling van de plannen nog niet bekend. De milieutechnische condities, huidige en eventuele nieuwe waterpeil en of en zo ja wie de toekomstige gebruiker(s) wordt/worden zijn in dit stadium evenmin bekend. Onderstaande afbeelding toont de huidige en de gewenste nieuwe situatie.

³ bron: gemeentelijke monumentenlijst

Afbeelding 2. Huidige situatie (boven) en nieuwe situatie (onder). Bron: pdok.nl.

1.5 GEPLANEDE VERSTORING

De ingrepen vinden plaats binnen het plangebied. De diepte van de geplande verstoring reikt vermoedelijk overwegend niet dieper dan ongeveer 100 cm –mv. Rioleringsbuizen kunnen dieper aangelegd worden.

1.6 GEMEENTELIJK BELEID

In het bestemmingsplan Haaksbergen Dorp, Boerenmaat, de Veldmaat, de Els, 't Wolferink, Zienesch en de Greune ligt het plangebied in een zone met een dubbelbestemming Waarde – Hoge archeologische verwachting. Archeologisch onderzoek is vereist bij ingrepen groter dan 2500 m² en dieper dan 40 cm –mv. De geplande ingrepen overschrijden deze vrijstellingsgrenzen. Het gemeentelijk beleid is gebaseerd op de archeologische beleidsadvieskaart (Bijlage 4). Op deze kaart ligt het plangebied in een zone met een hoge kans op het aantreffen van archeologische resten.

1.7 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). De initiatiefnemer beoogt met het hier uitgevoerde

onderzoek te voldoen aan de gemeentelijke regelgeving omtrent archeologisch onderzoek. In een eerder stadium is een bureauonderzoek opgesteld.. Daarin is een verwachtingsmodel opgesteld. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van het hieronder beschreven verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

HOOFDSTUK 2 VOORGAAND ONDERZOEK

In mei 2023 is door Laagland Archeologie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd.⁴ Hieronder volgt een beknopte samenvatting. Het plangebied ligt op een grote dekzandwelling. Vermoedelijk is een podzolbodem aanwezig in de top van de natuurlijke ondergrond. Daarbovenop is een plaggendek aanwezig. Op oude kaarten komen geen boerenerven voor in de omgeving van het plangebied. In de omgeving zijn geen archeologische vondsten bekend. Dat hoeft niet te betekenen dat dit gebied door de eeuwen heen weinig bewoning heeft gekend. De kans is groot dat de schrale omvang van het vondstbestand is toe te schrijven aan een relatief gering aantal archeologische opgravingen. Het plangebied is in de loop van de afgelopen eeuw bebouwd geraakt.

Op basis van het landschap is het terrein wellicht geschikt geweest voor bewoning vanaf het Midden-Neolithicum. Op basis van de geraadpleegde bronnen kunnen dan ook resten vanaf het Midden-Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen verwacht worden. Resten uit oudere perioden (Laat-Paleolithicum tot en met Vroeg-Neolithicum) worden niet verwacht. In deze periode leefde men van jacht, visvangst en voedselverzameling. Resten van kampementen uit die periode worden hoofdzakelijk teruggevonden op kleine dekzandopduikingen in een beekdal of andere landschappelijke omstandigheden waar voldoende voedselaanbod en vers water aanwezig was. Resten uit de Nieuwe Tijd kunnen voorkomen, maar de kans hierop wordt laag ingeschat. Voor zover aanwezig dan gaat het qua Nieuwe Tijd sporen hoofdzakelijk om sporen van perceelinrichting en esgreppels.

Gezien de aanwezigheid van een plaggendek kan het oorspronkelijke leefniveau nog intact zijn, waardoor eventuele archeologische resten wellicht goed bewaard zijn gebleven tegen latere bodemingrepen. De kans is echter aanwezig dat de bodem ten tijde van de bouw van de huidige en eerdere woningen tot op grote diepte is vergraven.

⁴ Brouwer, 2023.

HOOFDSTUK 3 VELDONDERZOEK

3.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van versterking en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Voor het booronderzoek niet-toegankelijke en/of verstoorde delen zijn aangegeven op de kaart in bijlage 3.

Voor aanvang van het veldonderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld⁵ en gedeponereerd in Archis3. Het veldonderzoek bestond uit het zetten van 12 verkennende boringen. Verkennend booronderzoek is een snelle en kostenefficiënte onderzoeksmethode om de archeologische potentie van een plangebied in kaart te brengen. Aangezien de specifieke bodemopbouw in het plangebied niet bekend is, is verkennend onderzoek in dit stadium de meest geschikte onderzoeksmethode.

De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

De boringen zijn gemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 3 m. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage 6. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 5.

3.2 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Boring 6 is na meerdere pogingen gestagneerd op 60 cm -mv. Onder een opgebrachte bouwvoor van ongeveer 30 cm lag een opgebrachte laag met puin en baksteen als bijmenging. Op ongeveer 60 cm werd op een puinlaag gestuit.

⁵ Wijnen, 2024.

Algemeen zijn onder een dikke A-horizont, die tot 50 à 70 cm -mv vaak gevlekt/verstoord is, dekzanden met roestvlekken (Cg-horizont) aangetroffen. Verder is de humeuze bovengrond onderin en de eronder gelegen natuurlijke ondergrond nat. Alleen in boring 10 ontbreken roestvlekken en is de ondergrond niet nat. Vanaf 90 tot 110 cm -mv is daar een BC-horizont van afgedekte, afgetopte podzolgronden aangetroffen. Als goede representatie van het plangebied is boring 11 beschreven:

- 0 tot 30 cm -mv (23,85 tot 24,15 m +NAP): donker grijsbruin, zwak humeus, zwak siltig, matig fijn zand, A-horizont, bouwvoor.
- 30 tot 50 cm -mv (23,65 tot 23,85 m +NAP): donker grijsbruin, gevlekt, zwak humeus, zwak siltig, matig fijn zand, verstoorde A-horizont.
- 50 tot 90 cm -mv (23,25 tot 23,65 m +NAP): donker grijsbruin, matig humeus, zwak siltig, matig fijn, nat zand, A-horizont.
- 80 tot 100 cm -mv (22,98 tot 23,25 m +NAP): lichtgeel, zwak siltig, matig fijn, matig roesthoudend, nat zand, C-horizont, dekzanden.

Afgezien van een verstoorde subhorizont van de A-horizont is een overwegend onverstoorde bodemopbouw aangetroffen. Afgezien in boring 10 waar een BC-horizont is aangetroffen, zijn er geen (afgedekte) bodemhorizonten van begraven en/of afgetopte podzolgronden aangetroffen. De dekzanden zijn overwegend roesthoudend en nat, net als vaak de onderste subhorizont van de A-horizont. In de meeste boringen in het plangebied waar een roestige en natte ondergrond is aangetroffen, waren heel waarschijnlijk oorspronkelijk ook geen podzolgronden aanwezig, maar beekerdgronden.

3.3 RESULTATEN: ARCHEOLOGIE

In de A-horizont van boring 4 en 5 is baksteen aangetroffen. Verder zijn in de A-horizont van boring 4, 7 en 10 enkele houtskoolspikkels aangetroffen. In boring 6 zijn in een opgebrachte grondlaag wat puin- en baksteenfragmentjes aangetroffen. Deze bijmengingen die mogelijk als archeologische indicator kunnen doorgaan, zijn geen van alle relevant omdat deze waarschijnlijk van elders afkomstig zijn of recente tijd en niet aan een archeologische vindplaats gekoppeld kunnen worden. Opsporing hiervan vergt meer intensieve vormen van archeologisch veldonderzoek en was niet het doel van het hier uitgevoerde verkennende booronderzoek (zie paragraaf 1.7).

HOOFDSTUK 4 CONCLUSIE EN VERWACHTING

Afgezien van een verstoorde subhorizont van de A-horizont is een overwegend onverstoorde bodemopbouw aangetroffen. Vrijwel overal is onder de dikke A-horizont ontbreken (afgedekte) bodemhorizonten van begraven en/of afgetopte podzolgronden. De dekzanden zijn overwegend roesthoudend en nat, net als vaak de onderste subhorizont van de A-horizont. Het oorspronkelijke bodemtype bestond dan ook overwegend uit beekeerdgronden. Alleen in boring 10 is een rest van afgetopte podzolgronden aangetroffen (BC-horizont).

Het overgrote deel van het plangebied lag oorspronkelijk in een landschap dat niet erg geschikt was voor bewoning omdat het daarvoor te nat was. Archeologische resten zijn niet uit te sluiten binnen het plangebied, maar nederzettingen zijn vrijwel uit te sluiten.

HOOFDSTUK 5 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het plangebied archeologische sporen bevat, afgezien van off-site sporen.

Het archeologisch belang hiervan is laag.

Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven.

Dit advies is overgenomen doorvan de gemeente Haaksbergen, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, dr. O. Satijn.

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website: www.cultureelerfgoed.nl/contact.

literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). *Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's*. Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2008. *De vorming van het land*. Assen.
- Borsboom, A.J. en J.W.H.P. Verhagen, 2012. KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Gouda.
- Bosch, J.H.A., 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A*.
- Brouwer, E.W., 2023: *Archeologisch bureauonderzoek Zwarteland - Zieneschstraat te Haaksbergen, gemeente Haaksbergen (OV)*. Laagland Archeologie Rapport 1140.
- Mulder, E.F.J. de., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2*. SIKB
- Wijnen, J.J.A., 2024: *Laagland Archeologie Plan van Aanpak IVO-verkennende fase Plangebied: Zwarteland - Zieneschstraat, Haaksbergen, Haaksbergen*.
- Wijnen, J. , 2024. Plan van Aanpak ivo-verkennend v3 Haaksbergen. Eindhoven.

Archeologische databases/internetbronnen

ArchisIII

www.boorstaten.nl

www.topotijdreis.nl

www.hisgis.nl

www.grondwatertools.nl

www.kadastralekaart.com

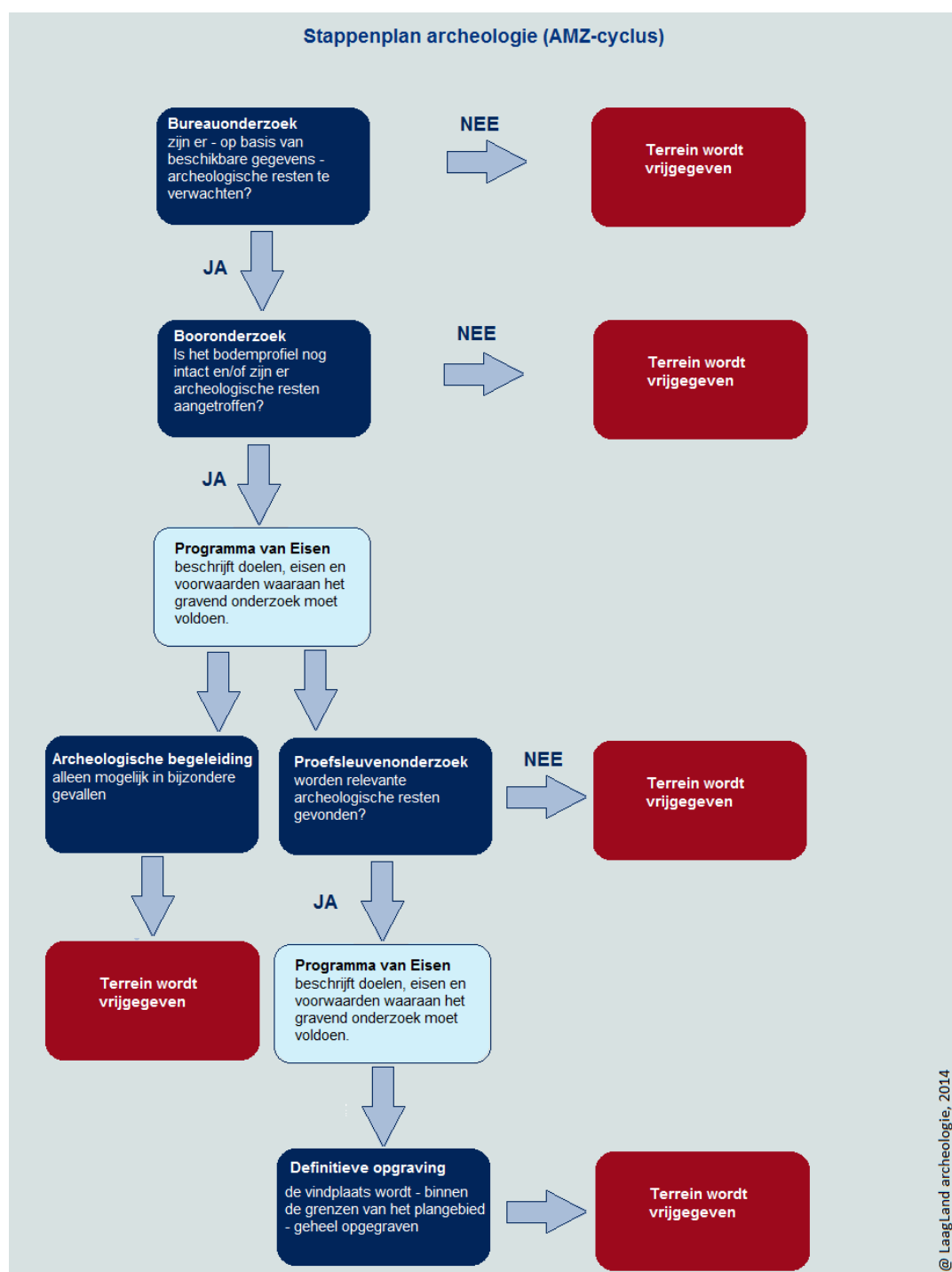
Gebruikte kaarten

beleidskaart. Bron: gemeente Haaksbergen. Geraadpleegd op 20-2-2024

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 18-3-2024

Topografische kaart, schaal 1:10.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 20-2-2024

BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

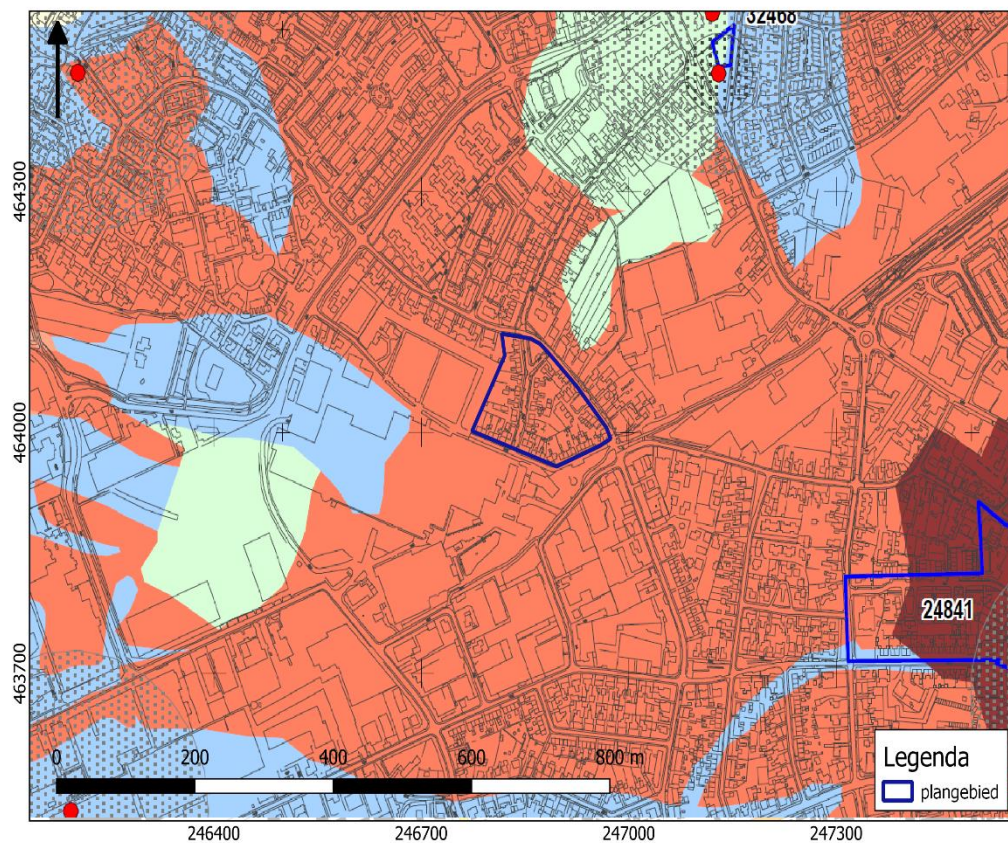
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering		
Nieuwe tijd		C	-1795		
		B	-1650		
		A	-1500		
Middeleeuwen		Laat	-1250		
		Vol	Vol	-1050	
			vroeg	Ottoons	-900
			Karolingisch	-725	
		Merovingisch	-450		
Romeinse tijd		Laat	-270		
		Midden	-70 na Chr.		
		Vroeg	-15 voor Chr.		
Prehistorie	IJzertijd	Laat	-250		
		Midden	-500		
		Vroeg	-800		
	Bronstijd	Laat	-1100		
		Midden	-1800		
		Vroeg	-2000		
	Neolithicum	Laat	-2850		
		Midden	-4200		
		Vroeg	-4900/5300		
	Mesolithicum	Laat	-6450		
		Midden	-8640		
		Vroeg	-9700		
	Paleolithicum	Jong	-35.000		
		Midden	-250.000		
		Oud			
@ Laagland Archeologie, 2014					

BIJLAGE 3 NIET-TOEGANKELIJKE DELEN VOOR VELDONDERZOEK

BIJLAGE 4 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE BELEIDSKAART

archeologische verwachting

- hoog, archeologische resten
waarschijnlijk goed geconserveerd
- hoog
- middelmatig voor watergerelateerde
objecten
- laag
- ARCHIS-onderzoeksmelding
- historische vindplaatsen, met rondom
attentiezone

BIJLAGE 5 BOORPUNTENKAART

VELDONDERZOEK

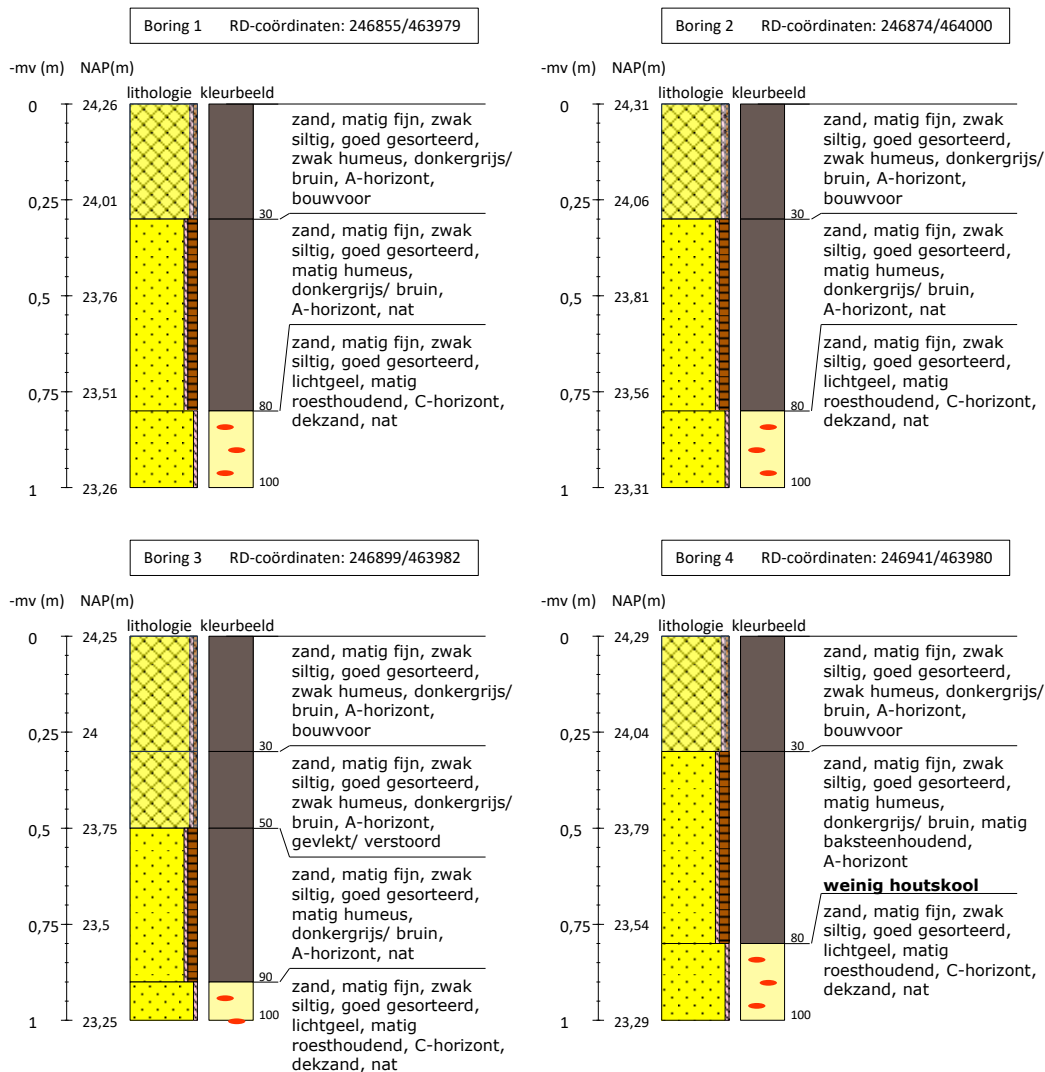

Legenda

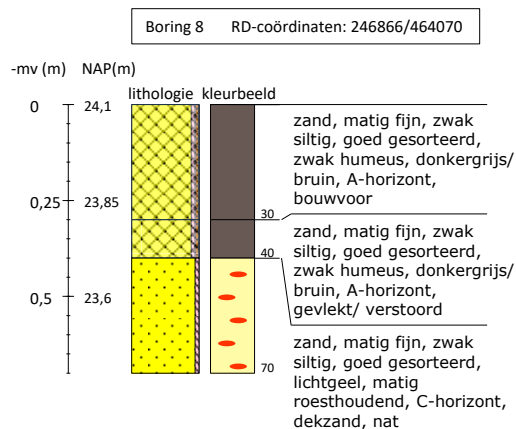
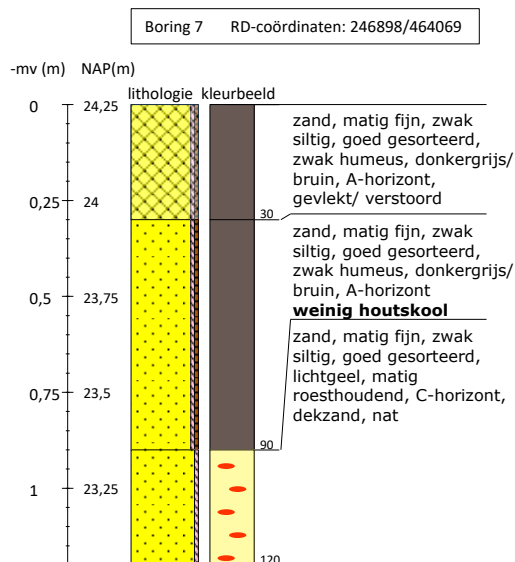
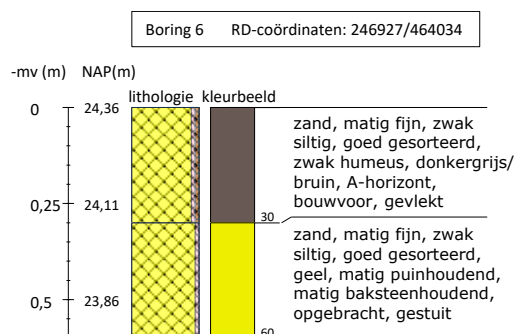
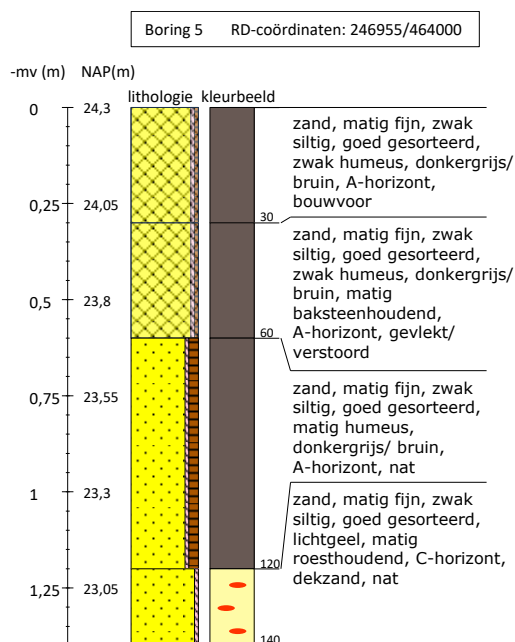
Profielopbouw

- Dikke A-horizont met roestige ondergrond (oorspronkelijke beekerdgronden)
- Matig dikke A-horizont met roestige ondergrond (oorspronkelijke beekerdgronden)
- Dikke A-horizont met afgedekte BC-horizont (oorspronkelijke podzolgronden)
- gestuit
- plangebied

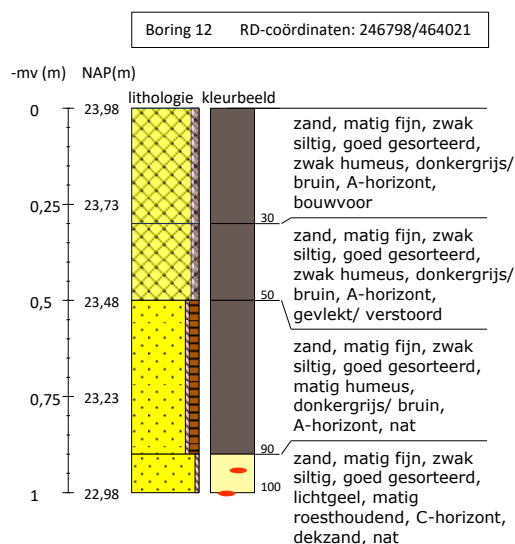
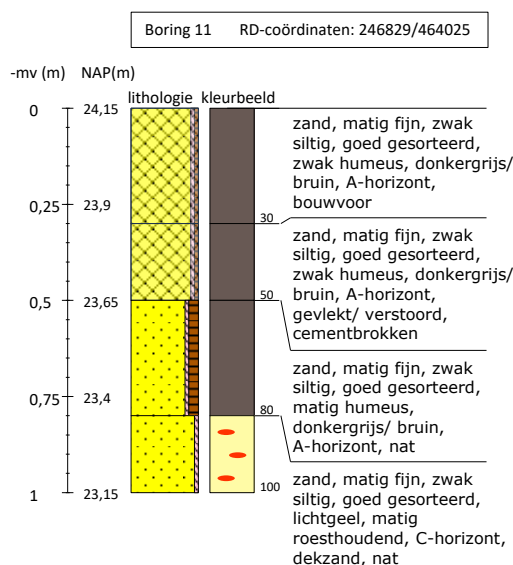
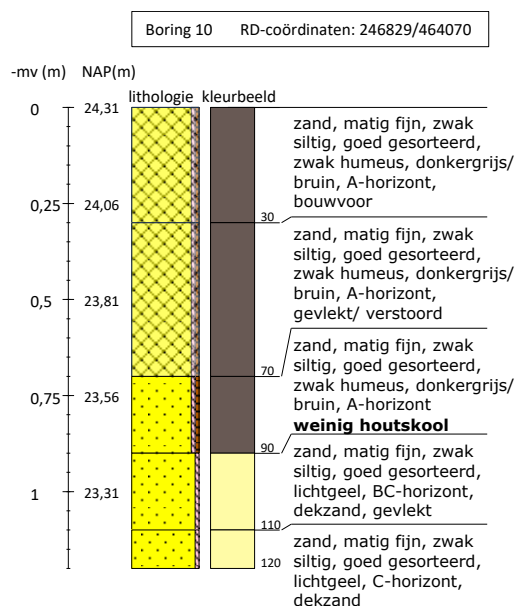
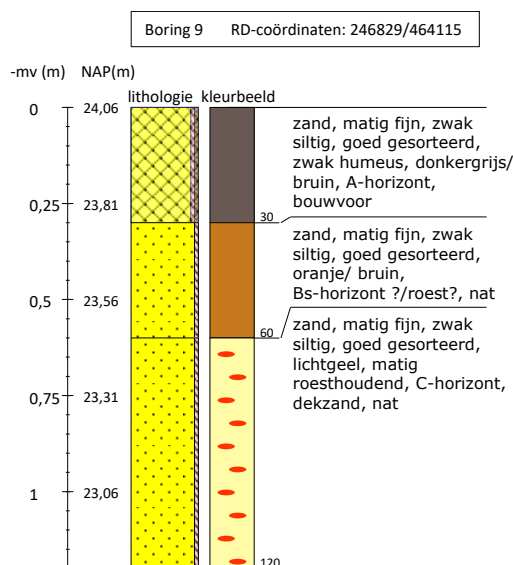
BIJLAGE 6 BOORSTATEN

Projectnummer HAZW241	Locatie-adres Zwarteland - Zieneschstraat	 LAAGLAND ARCHEOLOGIE
Boormeester Jeroen Wijnen	Plaats Haaksbergen	

Projectnummer HAZW241	Locatie-adres Zwarteland - Zieneschstraat	 LAAGLAND ARCHEOLOGIE
Boormeester Jeroen Wijnen	Plaats Haaksbergen	

Projectnummer HAZW241	Locatie-adres Zwarteland - Zieneschstraat	 LAAGLAND ARCHEOLOGIE
Boormeester Jeroen Wijnen	Plaats Haaksbergen	

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand Zand, zwak siltig Zand, matig siltig Zand, sterk siltig Zand, uiterst siltig Zand, kleilig	Veen Veen, mineraalarm Veen, zwak kleilig Veen, sterk kleilig Veen, zwak zandig Veen, sterk zandig	Zandmediaan uiterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm uiterst grof 420 - < 2000 µm Zandsortering goed gesorteerd D60/D10 < 1,8 matig gesorteerd D60/D10 1,8 < 3 slecht gesorteerd D60/D10 > 3	Boortype Edelmanboor ø 7 cm Edelmanboor ø 10 cm Edelmanboor ø 12 cm Edelmanboor ø 15 cm Guts ø 2 cm Guts ø 3 cm Zuigerboor Riverside boor ø 7 cm Mechanische boor ø 10 cm Mechanische boor ø 12 cm Mechanische boor ø 15 cm Mechanische boor ø 20 cm	Inclusies/archeologische indicatoren (resten van planten, wortels, schelpen, wortels, hout, baksteen, puin, kolengruis, glas, aardewerk, houtskool, vuursteen, bot, fosfaat) weinig < 1% matig 1-10% veel > 10%	Overige toevoegingen zwak humeus matig humeus sterk humeus zwak grindig matig grindig sterk grindig	Begrenzing onderliggende laag scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm	Grondwaterstand GHG GWG GLG 	Kalkgehalte kalkloos geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃ kalkarm hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃ kalkrijk zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃	@ Boorstaten - www.boorstaten.nl
---	--	---	---	--	--	--	---	--	------------------------------------

Projectnummer HAZW241	Locatie-adres Zwarteland - Zieneschstraat	 LAAGLAND ARCHEOLOGIE
Boormeester Jeroen Wijnen	Plaats Haaksbergen	

BIJLAGE 7 VERKLARENDE

WOORDENLIJST

ARCHIS3 - Archis3 (Archeologisch Informatiesysteem) is een databank waarin gegevens over archeologisch onderzoek, vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen.

Bronstijd - In de Bronstijd (2.000 – 800 voor Chr.) werden voor het eerst voorwerpen van brons – een legering van koper en tin – gemaakt, hoewel vuursteen nog steeds breed toegepast werd. Aardewerk uit deze periode is meestal zeldzaam en van slechte kwaliteit ('hondebrokaardewerk'). Waarschijnlijk werden veel tradities en gebruiken uit het Neolithicum in deze periode voortgezet, waaronder aanvankelijk het gebruik overledenen in grafheuvels bij te zetten. Later, rond 1.200 voor Chr. werd begraving vervangen door crematies, die in urnenvelden en soms ook in oudere grafheuvels werden bijgezet.

Es – een es (enk, eng) is een areaal bouwland dat door meerdere grondgebruikers wordt gebruikt. Een es is ruimtelijk begrensd en als zodanig herkenbaar, maar de individuele percelen zijn niet gescheiden door duidelijk herkenbare grenzen.

Bodemhorizont – een bodemhorizont is een laag of zone die wordt gevormd door bodemvorming. Een bodemhorizont onderscheidt zich van andere lagen door kleur, textuur, structuur en abiotische factoren. De aan- of afwezigheid van bodemhorizonten in podzolgronden geeft belangrijke informatie in hoeverre het vroegere loop-/woonniveau nog intact is en in welke mate daarmee archeologische resten zijn te verwachten.

De A-horizont ligt meestal aan of vlak onder het maaiveld en is vaak humeus. Vaak vormt de bouwvoor de A-horizont. De E-horizont ligt meestal onder de A-horizont.

De E-horizont is ontstaan onder invloed van (regen)water, waardoor klei, humus en/of aluminium omlaag zijn getransporteerd. De E-horizont is vaak lichtgrijs van kleur ('loodzand').

De B-horizont ligt onder de E-horizont. Dit is een inspoelingslaag. De B-horizont is meestal bruin of donkerbruin gekleurd.

De BC-horizont kan onder de B-horizont voorkomen. Dit is een overgangslaag van B- naar C-horizont. De kleur is meestal donkergeel, bruingeel of geelbruin.

De C-horizont is de minerale horizont van ongeconsolideerd materiaal. Het is het moedermateriaal waarin de bovenliggende horizonten zijn gevormd.

IJzertijd - In de IJzertijd (800 – 12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. IJzer was harder dan brons en ijzererts was veel breder beschikbaar dan de grondstoffen voor brons (koper en tin). Het winnen en smeden van ijzer vereiste echter veel kunde en kennis. Naast aardewerk worden vanaf deze periode soms resten van ijzeroventjes gevonden of afval dat is ontstaan bij ijzerwinning. Op de hogere zandgronden kwamen *celtic fields* (raatakkers) tot ontwikkeling. Dit waren akkercomplexen die zich soms tot over een groot gebied konden uitstrekken en gekenmerkt werden door relatief kleine akkertjes die omgeven werden door raatvormige wallen. Men woonde temidden van de akkers. Ten opzichte van de voorgaande en latere perioden werden vaak nattere gronden opgezocht. Vanaf de IJzertijd ook werden de zeekleigebieden in gebruik genomen.

Loodzand - In een plaggendek wordt regelmatig loodzand aangetroffen: bij het winnen van plaggen werd eerst de natuurlijke toplaag afgestoken. In deze toplaag was een E-

horizont (uitspoelingslaag) aanwezig met een kenmerkende grijze kleur. Loodzand wordt meestal aangetroffen in de onderzijde van het plaggendek.

Middeleeuwen - De Middeleeuwen duurden van 450 – 1500 na Chr. Over de periode vlak na het definitieve vertrek van de Romeinen uit Nederland is weinig bekend. Tot op heden zijn relatief weinig vindplaatsen uit deze periode aangetroffen. Er zijn sterke vermoedens dat resten uit deze periode voor een belangrijk deel onder de huidige oude stads- en dorpskernen en oude akkercomplexen liggen. Vanaf ongeveer de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is sprake van een min of meer centraal gezag. De maatschappij raakt gefeodaliseerd. In deze periode werd een begin gemaakt met de ontginning van veen, heide en bos.

Moedermateriaal – ook wel het uitgangsmateriaal genoemd, is het materiaal waaruit de bodem is gevormd, het verse sediment vóór de verandering door de bodem vorming.

Neolithicum - Het Neolithicum (5.300 – 2.000 voor Chr.) wordt gekenmerkt door een overschakeling van jagen/verzamelen naar landbouw en veeteelt. De mens ging zich op een min of meer vaste locatie vestigen. Aanvankelijk werd daarnaast nog gejaagd en verzameld, maar meer en meer werd de mens agrariër. Doordat men zich op een locatie kon vestigen, namen de materiële bezittingen sterk toe. Men bouwde boerderijen en andere constructies en creëerde voorwerpen van aardewerk en geslepen steen. De bevolking kon groeien en de samenlevingen werden complexer. Uit deze periode zijn hunebedden en grafvelden/-heuvels bekend.

Paleolithicum - Gedurende het Paleolithicum (300.000 – 8.800 voor Chr.) is Nederland wel bezocht door de mens (*Homo Sapiens Sapiens* en *Homo Sapiens Neanderthalensis*) gedurende de warmere perioden. Sporen zijn echter schaars en vaak verstoord. De mens trok destijds als jager/verzamelaar rond in kleine groepen. Afhankelijk van het seizoen en aanwezige voedselbronnen werden steeds wisselende, tijdelijke kampementen bewoond.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) – De RCE is een onderdeel van het ministerie van OCW. Het voert wet- en regelgeving uit, ontwikkelt kennis en geeft advies over rijksmonumenten, landschap & omgeving, archeologie en roerend erfgoed.